

Developing a Network Model of Marital Stability Using Literature Review

Article Info

Authors:

Afrouz Hoseeinpour¹,
Majid Barzegar^{*2}, Hossein
Bagholi³, Maryam
Zarnaghash⁴

Keywords:

Designing a model, marital
stability, literature review.

Article History:

Received: 2023-10-16

Accepted: 2024-03-12

Correspondence:

Email:

mbarzegar55@gmail.com

Abstract

Purpose: The aim of the present study was to identify the factors affecting marital stability using literature review.

Methodology: The current research is of a qualitative type and it tried to develop a model in the field of marital stability by using literature review. Therefore, the collection of articles published inside and outside the country, which were in the field of marital stability, was examined. A network model was developed and its validation was checked with focus groups using the fuzzy Delphi method.

Findings: The analysis of the articles indicated the extraction of 9 main variables of forgiveness, flexibility, emotion regulation, love and affection, communication skills, common goals and meaning, marital commitment, sexual satisfaction and marital intimacy that all of which affected marital stability and overshadowed the desired functioning of the family as a result.

Conclusion: Considering that the existence of complex relationships between the variables affecting marital stability in the form of a network model was confirmed by the team of research experts, therefore it is necessary for family therapists, counselors and psychologists active in the field of marriage and family, in the therapeutic interventions they provide to their clients; Pay attention to the communication network presented in this research, because based on it, it is possible to predict the success or failure of an intervention, thus preventing the wastage of consultation and treatment costs for clients.

1. Department of Psychology, Marvdasht branch, Islamic Azad University, Marvdasht, Iran.
2. Department of Psychology, Marvdasht Branch, Islamic Azad University, Marvdasht, Iran. (Corresponding Author)
3. Department of Psychology, Marvdasht Branch, Islamic Azad University, Marvdasht, Iran.
4. Department of Psychology, Marvdasht Branch, Islamic Azad University, Marvdasht, Iran.

تدوین الگوی شبکه‌ای ثبات زناشویی با استفاده از بررسی متون^۱

افروز حسین پور دونانی^۲، مجید برزگر*^۳، حسین بقولی^۴، مریم زرنقاش^۵

چکیده

هدف: هدف پژوهش حاضر شناسایی عوامل موثر بر ثبات زناشویی با استفاده از بررسی متون بود.

روش: پژوهش حاضر از نوع کیفی بوده و درصدد بود با استفاده از بررسی متون به تدوین الگو در حیطه ثبات زناشویی اقدام نماید. از این رو، مجموعه مقالات منتشر شده در داخل و خارج کشور که در حوزه ثبات زناشویی بودند، مورد بررسی قرار گرفت. الگوی شبکه‌ای تدوین شد و اعتبارسنجی آن با گروه‌های کانونی با کابست روش دلفی فازی بررسی گردید.

یافته‌ها: تحلیل مقالات حاکی از استخراج ابعاد اصلی بخشش، انعطاف‌پذیری، تنظیم هیجان، عشق و دوست داشتن، مهارت‌های ارتباطی، اهداف و معنای مشترک، تعهد زناشویی، رضایت جنسی و صمیمیت زناشویی بود که همگی بر ثبات زناشویی اثر گذاشته و در نتیجه کارکرد مطلوب خانواده را تحت‌الشعاع قرار می‌دهند.

نتیجه‌گیری: نظر به اینکه وجود ارتباطات پیچیده بین متغیرهای موثر در ثبات زناشویی در قالب الگوی شبکه‌ای توسط تیم خبرگان پژوهش تایید گردید، بنابراین لازم است خانواده درمانگران، مشاوران و روانشناسان فعال در حیطه ازدواج و خانواده، در مداخلات درمانی که به مراجعین خود ارائه می‌کنند؛ به شبکه ارتباطی ارائه شده در این پژوهش توجه داشته باشند چرا که براساس آن می‌توان موفقیت یا عدم موفقیت یک مداخله را پیش‌بینی نمود. بدینسان در دررفت هزینه‌های مشاوره و درمان برای مراجعین، پیشگیری نمود.

کلیدواژه‌ها: تدوین الگو، ثبات زناشویی، بررسی متون.

^۱ این مقاله برگرفته از رساله دکتری نویسنده اول می‌باشد.

^۲ گروه روانشناسی، واحد مرودشت، دانشگاه آزاد اسلامی، مرودشت، ایران.

^۳ گروه روانشناسی، واحد مرودشت، دانشگاه آزاد اسلامی، مرودشت، ایران. (نویسنده مسئول: mbarzegar55@gmail.com)

^۴ گروه روانشناسی، واحد مرودشت، دانشگاه آزاد اسلامی، مرودشت، ایران.

^۵ گروه روانشناسی، واحد مرودشت، دانشگاه آزاد اسلامی، مرودشت، ایران.

مقدمه

در عصر حاضر جامعه‌شناسان و روانشناسان بر ازدواج و ایجاد خانواده تأکیدی خاصی نموده‌اند زیرا ازدواج و به دنبال آن ایجاد خانواده موجب متعادل شدن گزینه جنسی و پیشرفت انسان می‌شود و ازدواج با دوام و پایدار به عنوان هدف اصلی زندگی در نظر گرفته می‌شود که شاخص کلیدی برای موفقیت زناشویی و همچنین بهزیستی و سلامتی جامعه است (بوهرل^۱ و همکاران، ۲۰۲۱). ازدواج به عنوان مهم‌ترین ارتباط انسانی شناسایی شده است زیرا ساختار نخستین تشکیل ارتباط خانوادگی و پرورش نسل‌های بعدی را به وجود می‌آورد. با این حال اگرچه ازدواج یک پیوند بسیار خوشایند به نظر می‌رسد، پژوهش‌های انجام گرفته نشان می‌دهند که خرسندی و پایداری روابط زناشویی به سادگی امکان‌پذیر نخواهد شد (تانگ^۲ و همکاران، ۲۰۲۱). از این رو، روابط میان فردی به ویژه کمیت و کیفیت روابط بین زوجین در ابعاد مختلف مورد توجه ویژه‌ای قرار گرفته است و به پیامدهای مثبت و منفی آن پرداخته شده است و نتایج برخی از این پژوهش‌ها نشان می‌دهد که حتی زوجینی که میزان رضایتمندی خوبی در ارتباطات خود دارند با مشکلات و ناهماهنگی‌هایی روبه‌رو هستند و از جمله مفاهیمی که به ارائه تصویری از خانواده کمک می‌کند، کیفیت زندگی زناشویی^۳ است (آیزنک^۴، ۲۰۲۱). با توجه به بررسی‌های انجام شده توسط محققان بالا بودن کیفیت زندگی زناشویی که با داشتن روابط سالم و صمیمانه زوجین ایجاد می‌شود تاثیرات مثبتی بر سلامت جسمی و روانی افراد دارد که این امر نتیجه‌ی ازدواج‌های طولانی مدت باشد. به عبارتی، برقراری ارتباط سالم یکی از مهمترین عناصر کمک به حفظ ثبات زناشویی است (میتچل و پلاوچ^۵، ۲۰۱۸). در قرن گذشته، اگرچه بسیاری از زوجها ترجیح داده‌اند حداقل به مدت ۴۰ سال در ازدواج‌های طولانی مدت با هم بمانند، نرخ طلاق و جدایی به طور پیوسته افزایش یافته و طلاق به یک انتخاب عملی برای اکثر زوجها تبدیل شده است. امری که می‌توان نداشتن ثبات زناشویی در بسیاری از زندگی‌های امروزه مشاهده کرد (باکر^۶، ۲۰۱۹). ثبات زناشویی، به معنای ماندن در یک رابطه زناشویی قانونی بدون طلاق و شامل درک و پذیرش یکدیگر، داشتن علاقه و دیدگاه‌های مشترک جهت مواجهه با مسائل و حفظ همبستگی و صمیمیت است (فیلیگر^۷ و همکاران، ۲۰۲۱).

یکی از مهم‌ترین و پراستنادترین مدل‌های مطرح شده در زمینه ثبات رابطه زناشویی، مدل آسیب‌پذیری-استرس-انطباق‌پذیری کارنی و برادبری^۸ (۱۹۹۵) است. براساس این مدل آسیب‌پذیری‌های پایدار، رویدادهای استرس‌زا و رفتارهای انطباقی از جمله مهم‌ترین عوامل اثرگذار بر کیفیت و ثبات روابط زناشویی هستند. براساس این مدل، افراد آسیب‌پذیری‌هایی پایدار را با خود به زندگی زناشویی می‌آورند که بر روابط زناشویی آن‌ها تاثیر می‌گذارد. آسیب‌پذیری‌های پایدار شامل تمایلات، تجارب و ویژگی‌هایی همچون مهارت‌های ارتباطی ضعیف، حوادث آسیب‌زای دوران کودکی و ویژگی‌های شخصیتی هستند که مانع شادمانی و موفقیت در ازدواج می‌شوند (برایت‌وایت و میشل^۹، ۲۰۱۶). براساس این مدل دومین عامل اثرگذار بر ثبات زناشویی رویدادهای استرس‌زای زندگی هستند. استرس از طریق ایجاد هیجانات و عواطف منفی می‌تواند با تاثیر بر الگوی سرعت پردازش اطلاعات و سوگیری در انتخاب و تفسیر اطلاعات؛ عملکرد شناختی و ادراک و توجه فرد را مختل کند. جزء دیگر این مدل که بر ثبات زناشویی تاثیر می‌گذارد،

¹ Bühler

² Tong

³ marital quality of life

⁴ Eysenck

⁵ Mitchell & Plauche

⁶ Baker

⁷ Pflieger

⁸ Karney & Bradbury

⁹ Braithwaite & Mitchell

رفتارهای انطباقی است که نشان دهنده رفتارهایی مانند مهارت مدیریت تعارضات، حمایت همسر و حل مسئله هستند که زوجین به وسیله آن‌ها با مسائل و مشکلات زندگی مشترک کنار می‌آیند (کارنی و برادبری، ۲۰۲۰). امری طبیعی است که همه زوجین در یک بازه زمانی درگیر استرس و تعارضات زناشویی متفاوت باشند، اما آنچه در حفظ ثبات خانواده نقش اساسی ۳ دارد توانایی آن‌ها در حل مسئله است (لاملا^۱ و همکاران، ۲۰۲۰). براساس پژوهش موجز^۲ (۲۰۱۵) استفاده از مهارت‌های سازنده حل مسئله برای رفع مسائل و کنترل هیجانات منفی و تاثیر متقابل آن‌ها بر روی یکدیگر نقش مهمی در کاهش تعارضات و ابعاد آن و کاهش واکنش‌های هیجانی دارد. به طور کلی، لذت بردن از روابط زناشویی کارآمد با ثبات آرزوی همه زوجین است، اما گاهاً زندگی مشترک تحت تاثیر عوامل متعددی قرار می‌گیرد که تنها بخشی از آن‌ها می‌تواند زوجین را به سوی اختلافات، جدایی عاطفی و طلاق سوق دهد (تیموس و پاولا^۳، ۲۰۱۶). شناسایی مشخصه‌های تعیین کننده کیفیت و ثبات رابطه زناشویی به منظور پیشگیری از آسیب‌های ازدواج، غنی سازی رابطه میان همسران، افزایش سازش یافتگی زوجین در زندگی زناشویی و ارتقاء سطح آگاهی؛ می‌تواند به زوجین در برقراری یک رابطه موثر و پایدار کمک کند (کار^۴ و همکاران، ۲۰۱۴).

همانطور که اشاره شد، ازدواج نزدیکترین و پیچیده‌ترین نوع یک رابطه انسانی همه جانبه است و در نتیجه عواملی که در ایجاد، ثبات یا بی‌ثباتی آن نقش دارند از نظر ایای گوناگون روانشناختی، بیولوژیک، اجتماعی، فرهنگی و حتی اقتصادی قابل بررسی هستند. این ابعاد نشان دهنده این است که عوامل بیرونی نیز در موفقیت یا شکست یک ازدواج نقش دارند و همه چیز به مسائل درونی و رابطه بین زن و شوهر بر نمی‌گردد، به عنوان مثال به طور معنی‌داری، ثبات زناشویی به این بستگی دارد که آیا ارتباط یا تمایل به ترک رابطه وجود دارد یا خیر. با این حال، محققان عوامل گسترده‌ای را در رابطه با ثبات زناشویی از جمله نگرش نسبت به روابط زناشویی (تیموثی-اسپرینگر و جانسون^۵، ۲۰۱۶)، دین (مولینز^۶، ۲۰۱۶)، نقش کودکان (کوهر^۷ و همکاران، ۲۰۱۰)، عهد و صمیمیت (فیلیپ^۸ و همکاران، ۲۰۱۲)، پشتیبانی (حمایت) (لندیس^۹ و همکاران، ۲۰۱۳) و تقسیم نقش بررسی کرده‌اند. هم مطالعات قدیمی‌تر و هم جدیدتر نشان داده‌اند که مؤلفه‌های منفی روابط زناشویی بیشتر از مؤلفه‌های مثبت بهزیستی جسمی و روانی زوج‌ها با ثبات زناشویی مرتبط است (رائور^{۱۰} و همکاران، ۲۰۱۷). برعکس، در حالی که بسیاری از مطالعات دیگر در تاثیر جنبه‌های مثبت روابط بر ثبات زناشویی تاکید داشتند، تحقیقات دیگر نشان دادند که ترکیبی از عوامل منفی و مثبت در یک رابطه به ماندن زوج‌ها در ازدواج طولانی مدت کمک می‌کند. براساس یافته‌های پریا-مورالز^{۱۱} و همکاران (۲۰۱۸) از میان ویژگی‌های شخصیتی، انعطاف‌پذیری بهترین پیش بین کیفیت و ثبات زناشویی است. براساس پژوهش رندال و بودنمن^{۱۲} (۲۰۱۷) استرس از طریق کاستن زمان باهم بودن زوجین و به اشتراک گذاری تجارب، تضعیف زمان باهم بودن، کاهش تعاملات مثبت، افزایش ایجاد مشکلات شخصیتی و روانی، افزایش خطر ابتلا به مشکلات جسمانی و روانشناختی و کاهش خودآشنایی در زوجین بر کیفیت و ثبات رابطه زناشویی تاثیر منفی بر جای می‌گذارد. هنگام بالا بودن استرس‌های روزانه، زوجین رویدادهای زندگی را به صورت منفی ادراک و ارزیابی

¹ Lamela

² Mojzisch

³ Timothy & Paula

⁴ Carr

⁵ Timothy-Springer & Johnson

⁶ Mullins

⁷ Cohen

⁸ Phillips

⁹ Landis

¹⁰ Rauer

¹¹ Pereira-Morales

¹² Randall & Bodenmann

می‌کنند. ماند و جانسون^۱ (۲۰۲۱) نقش احساس تنهایی در سیر طولی رضایت از روابط و ایکن^۲ (۲۰۱۷) نقش طرحواره‌های ناسازگار اولیه بر روابط عاطفی زوجین را تایید کردند.

علاوه بر این دستاورد پژوهش اسلامی بابا حیدری و همکاران (۱۴۰۰) نشان داد که بین مولفه‌های طرحواره جنسی پرشور-عاشقانه، صریح-راحت، پرشور-بامحبت، روشنفکر-مترقی و بی‌ثباتی ازدواج همبستگی منفی وجود داشت. هراتیان و همکاران (۱۳۹۹) نیز در پژوهش خود نشان دادند عوامل ثبات زناشویی در جامعه ایرانی-اسلامی مواردی همچون مطابقت‌های فردی، ویژگی‌های مربوط به فرد، ویژگی‌های فردی مختص به جنسیت، ویژگی‌های خانواده اصلی، ویژگی‌های دوستان و خویشان، ویژگی‌های مشترک رابطه همسری و ویژگی‌های ارتباطی مختص به جنسیت بوده است.

پوررجب راوری و کامیابی (۱۳۹۹) در پژوهش خود به این نتیجه دست یافتند که همه ابعاد رفتارهای کنترل‌گرایانه (کنترل اقتصادی، کنترل تهدیدآمیز، کنترل طریق ترساندن، کنترل هیجانی، کنترل از طریق منزوی کردن و کنترل از طریق فرزندان) با بی‌ثباتی ازدواج رابطه دارد، که مهم‌ترین پیش‌بینی‌کننده‌ها به ترتیب کنترل هیجانی، کنترل از طریق منزوی کردن، کنترل از طریق ترساندن، کنترل از طریق فرزندان، کنترل تهدیدآمیز و کنترل اقتصادی بود. دستاورد پژوهش‌های خارج از کشور نیز حاکی از اثرگذار هیجان بر ثبات رابطه بود (آمبروز^۳، ۲۰۲۱). همچنین ایندماشی و کانث^۴ (۲۰۲۱) در پژوهش خود نقش الگوهای ارتباط خانوادگی و سازگاری زناشویی را مورد بررسی قرار داد و یافته‌ها حاکی از وجود رابطه معنادار بین الگوهای ارتباطی خانواده و سازگاری زناشویی زوجین بود. پیترز^۵ و همکاران (۲۰۱۹) نیز نشان دادند بین خودکارآمدی و کیفیت زناشویی افراد رابطه معناداری وجود دارد. به عبارتی با کاهش خودکارآمدی، کیفیت زناشویی افراد نیز کاهش می‌یابد. در مجموع با توجه به اهمیت موضوع و نظر به این که کشف و تبیین پویایی‌های روابط زناشویی و متغیرهای پیش-بینی‌کننده ثبات روابط زناشویی به دلایل نظری و بالینی هم برای زوجها و هم برای جامعه حائز اهمیت است، ضرورت تدوین و آزمون الگوهای نظری که در آن رویکردهای نظری مختلف مورد توجه قرار گرفته است، کاملاً روشن و آشکار است، چرا که از طریق درک، تبیین و پیش‌بینی روابط زناشویی با استفاده از الگوهای نظری و ارائه اطلاعات مفید و سودمند در مورد روابط پایدار می‌توان به بهبود این روابط کمک کرد (میکالینسر و شاور^۶، ۲۰۱۳). بر این اساس با توجه به خلا پژوهشی موجود؛ این پژوهش در تلاش پاسخ به این سوال برآمد که براساس پژوهش‌های پیشین، الگوی تدوین شده مطابق با عوامل موثر بر ثبات زناشویی از چه متغیرهایی تشکیل شده است؟

روش

پژوهش حاضر از نوع کیفی بوده و درصدد است تا با استفاده از بررسی متون عوامل موثر در ثبات زناشویی را شناسایی و براساس آن یک الگوی شبکه‌ای تدوین نماید. به این منظور با استفاده از کلیدواژه "ثبات زناشویی" در پایگاه‌های جستجوی معتبر داخلی و خارجی (پایگاه مرکز اطلاعات علمی جهاد دانشگاهی^۷، پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات

¹ Mund & Johnson

² Eken

³ Ambrož

⁴ Indumathy & Kanth

⁵ Peters

⁶ Mikulincer & Shaver

⁷ - <https://www.sid.ir/fa/journal/>

فرهنگی^۱، بانک اطلاعات نشریات کشور^۲ و مرجع دانش، ناشر تخصصی کنفرانس‌های ایران^۳، گوگل محقق^۴ و ساینس دایرکت^۵) اقدام به جستجوی مقالات مرتبط نموده و با در نظر گرفتن ملاک در دسترس بودن فایل کامل مقاله و محتوای روانشناسانه، استخراج مقالات انجام شد. متغیرهای هدف قرار داده شده در مقالات را شناسایی و الگوی شبکه‌ای براساس آن‌ها ترسیم شد. در ادامه برای اعتبارسنجی الگو از گروه‌های کانونی با کاربست روش دلفی فازی استفاده گردید.

یافته‌ها

تحلیل مقالات حاکی از استخراج ۹ مفهوم غیر اصلی بخشش (ملک‌زاده ترکمانی، ۱۳۹۷؛ ماکاسکیل^۶، ۲۰۱۹؛ فینچام و بیچ^۷، ۲۰۲۰)، انعطاف‌پذیری (صداقت‌خیز و بهزادی‌پور، ۱۳۹۸؛ فینچام و بیچ، ۲۰۲۰)، تنظیم هیجان (شویی و رندال^۸، ۲۰۱۹)، عشق و دوست داشتن (حاصلی و همکاران، ۱۳۹۸)، مهارت‌های ارتباطی (حسین‌چاری و فداکار، ۱۳۹۹؛ کارنی و برادبوری، ۲۰۲۰)، اهداف و معنا؛ مشترک (شیری، ۱۴۰۰؛ گاتمن و سیلور^۹؛ ترجمه قراچه‌داغی، ۱۳۹۹)، تعهد زناشویی (حسین‌چاری و فداکار، ۱۳۹۹؛ راپوربان و همکاران، ۱۳۹۸؛ حاتمی و ورزنده و همکاران، ۱۳۹۷؛ شرفی و طاهرپور، ۱۳۹۷؛ هارمون^{۱۰}، ۲۰۲۰؛ موسکو^{۱۱}، ۲۰۲۰؛ شیلدز^{۱۲}، ۲۰۱۹؛ مسترز^{۱۳}، ۲۰۱۸؛ آدامز و جونز^{۱۴}، ۲۰۱۷؛ دی آنجلیس^{۱۵}، ۲۰۱۷؛ لوکاس^{۱۶}، ۲۰۱۷)، رضایت جنسی (کلانتری، ۱۴۰۰؛ مرادی کوچی، ۱۳۹۹؛ اکبری ترکستانی و همکاران، ۱۳۹۹؛ سانچز-فونتس و سانتوس-ایگلسیاس^{۱۷}، ۲۰۱۵) و صمیمیت زناشویی (باگاروزی؛ ترجمه آتش‌پور و اعتمادی، ۱۳۹۸) بود که همگی بر ثبات زناشویی اثر گذاشته و در نتیجه کارکرد مطلوب خانواده را تحت‌الشعاع قرار می‌دادند. لازم به ذکر است که در بطن این متغیرها، مولفه‌های بسیاری نیز جای دارند به عنوان مثال شور و اشتیاق (هنرپوران، ۱۳۹۹) در عشق و دوست داشتن، روابط صمیمانه، میتل و پلاوچ، ۲۰۱۸) در صمیمیت زناشویی. در شکل (۱) این دستاورد ارائه شده است.

1 - www.ensani.ir

2 - www.magiran.com

3 - www.civilica.ir

4 - <https://scholar.google.com/>

5 - <https://www.sciencedirect.com>

6 - Macaskill

7 Fincham & Beach

8 Schoebi, & Randal

9 Guttman & Silver

10 Harmon

11 - Mosko

12 Shields

13 Masters

14 Adams & Jones

15 De Angelis

16 Lucas

17 - Sanchez-Fuentes & Santos-Iglesias

کیفیت رابطه زناشویی بر ثبات زناشویی و ثبات زناشویی بر کارکرد مطلوب خانواده اثر دارد. این مسیرها تنها سه مورد از مسیرهای ترسیم شده در الگوی شبکه‌ای می‌باشد که به عنوان نمونه ذکر شده‌اند. غنی بودن این شبکه ارتباطی به دلیل منابع علمی معتبری است که در سال‌های اخیر در این حیطه در ایران و خارج از ایران در پایگاه‌های علمی معتبر ثبت و منتشر شده‌اند.

به منظور بررسی میزان اعتبار الگوی تدوین شده، از خبرگان دعوت به عمل آمد تا پرسشنامه تدوین شده تکنیک دلفی را پاسخ دهند که در نتیجه آن ۱۵ نفر از خبرگان در این بخش مشارکت نمودند. اغلب خبرگان در مرحله اعتبارسنجی موافق با الگوی شبکه‌ای ارائه شده بوده‌اند و نظرها تغییرات جدی و اساسی در الگو ایجاد نکرد. بنابراین پس از اطمینان از توافق نسبی خبرگان، مقیاس محقق ساخته با طیف پاسخ ۵ درجه‌ای لیکرت در اختیار آن‌ها قرار گرفت تا الگو را در طیف ۵ درجه‌ای رتبه‌بندی کنند که در نتیجه آن، درصد توافق خبرگان در همه موارد لیست شده، از ۱۰۰ درصد، بالای ۸۰ درصد بوده است. همچنین میانگین توافق نیز در مقدار ۴ در نوسان بوده است. با توجه به اینکه طیف پاسخ برای خبرگان از ۱ تا ۵ بوده است بنابراین حداکثر توافق در خصوص هر شاخص، نمره ۵ می‌تواند باشد. از این‌رو، اخذ میانگین ۴ بسیار مطلوب است و دال بر توافق مطلوب بین خبرگان است. بنابراین اعتبار الگوی شبکه‌ای تدوین شده، تایید گردید.

بحث و نتیجه‌گیری

پژوهش حاضر با هدف تدوین الگوی شبکه‌ای ثبات زناشویی با استفاده از بررسی متون انجام شد. این پژوهش از نوع کیفی بوده و درصدد بود با استفاده از بررسی متون به تدوین الگو در حیطه ثبات زناشویی اقدام نماید. از این‌رو، مجموعه مقالات منتشر شده داخل و خارج کشور که در حوزه ثبات زناشویی بودند، مورد بررسی قرار گرفت. الگوی شبکه‌ای تدوین شد و اعتبارسنجی آن با گروه‌های کانونی با کاربست روش دلفی فازی بررسی و تایید گردید. تحلیل مقالات نیز حاکی از استخراج ۹ متغیر اصلی بخشش، انعطاف‌پذیری، تنظیم هیجان، عشق و دوست داشتن، مهارت‌های ارتباطی، اهداف و معنای مشترک، تعهد زناشویی، رضایت جنسی و صمیمیت زناشویی بود که همگی بر ثبات زناشویی اثر گذاشته و در نتیجه کارکرد مطلوب خانواده را تحت‌الشعاع قرار می‌دهند. در تبیین این یافته باید گفت، بخشش شاخصی است که در بطن ازدواج پنهان بوده و به واسطه آن خداها و رنجش‌هایی که در بین زوجین رخ می‌دهد تحت تاثیر قرار می‌گیرد. خطاها و رنجش‌هایی که گاه عمدی بوده و گاهی ناخواسته رخ می‌دهد حال اگر بخششی از سوی دو طرف اتفاق نیوفتد آنگاه رابطه با شکست مواجه می‌گردد (ماکاسکیل، ۲۰۱۹). زنا کینه و کدورت بین زوجین قد علم کرده و سرکوفت، سرزنش و زخم زبان جای خود را آنچنان باز می‌کند که بهر برای محبت را می‌گیرد. بنابراین بخشش است که روابط زوجین را محکم کرده و تعاملات آن‌ها مدت‌دار می‌کند (فینچام و بیچ، ۲۰۲۰). مطابق با الگوی شبکه‌ای ترسیم شده، بخشش با تاثیر بر اعتماد در روابط از یک سو و تاثیر بر رضایت زناشویی از سوی دیگر؛ بر ثبات زناشویی زوجین تاثیر مثبت می‌گذارد و در راستای آن کارکرد مطلوب خانواده ایجاد می‌شود.

عامل دیگر انعطاف‌پذیری است. این ویژگی شخصیتی، در افراد مختلف به درجات مختلف مشاهده می‌شود و نوع واکنش افراد را در مقابل تجارب جدید معین می‌کند. افراد انعطاف‌پذیر درباره دنیای درونی و بیرونی کنجکاو هستند و زندگی آن‌ها از لحاظ تجربه غنی است، چون تجارب جدید را می‌پسندند و خواهان تجربه بیشتر هستند. حال هر چه این تجربیات مفیدتر باشد، تاثیر مثبت‌تری در استحکام زندگی زناشویی زوجین دارد (فینچام و بیچ، ۲۰۲۰). مطابق با الگوی شبکه‌ای ترسیم شده، انعطاف‌پذیری با تاثیر بر کیفیت زندگی زناشویی و توانایی پاسخگویی به مشکلات و چالش‌ها بر ثبات زناشویی اثرگذار است. علاوه بر این، از طریق تاثیرگذاری بر رضایت زندگی زناشویی و سازگاری زناشویی نیز بر ثبات زناشویی تاثیر خود را اعمال می‌کند. این ارتباطات پیچیده گاه چنان در هم تنیده می‌شوند که احتمال می‌رود کار خانواده‌درمانگران و زوج‌درمانگران را با چالش جدی مواجه شود. این پیچیدگی و هم در هم تنیدگی در تنظیم هیجانی نیز دیده می‌شود. چرا که این متغیر قابلیت تعیین کیفیت رابطه‌ها را داراست و به دلیل اینکه بستر ساز پیامدهای اجتماعی است؛ در ازدواج موفق از جنبه صمیمیت زوجین، نقش مهمی ایفا می‌کند (شوبی و رندال، ۲۰۱۹). علاوه بر این عشق نیز که پوشش دهنده سه مولفه شهوت، صمیمیت و تعهد است؛ سهم

مهمی در پایداری یا همان ثبات زناشویی زوجین دارد (حاجلو و همکاران، ۱۳۹۸). در کنار این عوامل، عامل موثر و مهم دیگر، مهارت‌های ارتباطی است که از یک سو می‌تواند منجر به خوشبختی و پایداری و ثبات زندگی زناشویی شده و از سوی دیگر در صورتی که به صورت صحیح شکل نگیرد دودمان زندگی را به باد خواهد داد چرا که فهم زندگی زناشویی را برای زوجین دشوار و حتی گاهی غیرممکن می‌سازد (کارنی و برادبوری، ۲۰۱۸). مطابق با الگوی شبکه‌ای ترسیم شده، درک پیام‌های کلامی و غیرکلامی، قاطعیت در ارتباط و گوش دادن کلیدی ترین متغیرهایی هستند که مهارت‌های ارتباطی را تحت تاثیر قرار داده و به دنبال آن سازگاری زناشویی تحت تاثیر قرار گرفته و به تبع آن ثبات زناشویی هدف قرار داده می‌شود و در نهایت کارکرد مطلوب خانواده با چالش مواجه می‌شود. در این بین اهداف و معنای مشترک نیز متغیر دیگری است که مستقلاً ثبات زناشویی را تحت تاثیر قرار می‌دهد. اهدافی که زوجین به طور مشترک در زندگی خود دنبال می‌کنند به زندگی آن‌ها جهت و معنا می‌دهد هر چقدر این همسویی اهداف بیشتر باشد ثبات زندگی بالاتر خواهد رفت. اگر هر فرد در زندگی زناشویی به سوی اهداف خود روانه شود، زیربنای زندگی مشترک متزلزل و رو به ویرانی و گسست خواهد رفت (گاتمن و سیلور، قراچه داغی، ۱۳۹۹).

علاوه بر این دستاورد پژوهش‌های پیشین حاکی از این است که تعهد به طور فزاینده‌ای مربوط به تنظیم زناشویی می‌باشد و اشاره به تصمیم برای بودن با یک شریک و پرهیز از رابطه با هر فرد دیگر و حفظ رابطه قوی‌تر در مقابل سایر روابط است (حاتمی و ورزنده و همکاران، ۱۳۹۷). تمایل به تکیه بر یکی از جنبه‌های مهم زندگی زناشویی است. رضایت جنسی میزان خرسندی زوجها از مسائل جنسی و توانایی لذت بردن و لذت دادن به یکدیگر است. لذت جنسی موجب می‌گردد بسیاری از مشکل‌های روزمره زندگی و اختلالات زناشویی نادیده گرفته شود و وابستگی‌های عاطفی بین زن و شوهر افزایش یابد. عدم رضایت از رابطه جنسی ممکن است منجر به افسردگی و کاهش رضایت و سازگاری زناشویی شود (کلانتری، ۱۴۰۰). مطابق با الگوی شبکه‌ای ترسیم شده، طرحواره‌های جنسی هر یک از زوجین بر رضایت جنسی آن‌ها تاثیر گذاشته و به دنبال آن رضایت جنسی بر تعهد و رضایت زناشویی اثر گذاشته که در نتیجه همگی ثبات زناشویی را تحت تاثیر قرار می‌دهند. این در حالی است که عشق و دوست داشتن و سازگاری زناشویی نیز بر رضایت جنسی اثرگذارند و هر چه میزان این دو بالاتر باشد رضایت جنسی نیز همسو با آن‌ها افزایش یافته در نتیجه ثبات زناشویی ارتقا می‌یابد. اصطلاح صمیمیت نیز، در واقع واژه‌هایی مانند تمایل، درگیری، هیجان و تمایلات جنسی تاکید دارد. وقتی با کسی صمیمی هستیم فکر می‌کنیم او نهایت خیر و صالح ما را می‌خواهد، بنابراین بدون ترس از این که او گفته‌هایمان با آنچه در ما می‌بیند سوء استفاده کند وجود خودمان را و مکنونات قلبیمان را روی او می‌گشاییم (اکبری ترکستانی و همکاران، ۱۳۹۹). از این روست که برخی گفته‌های زوجین به جای اینکه بستر آرامش را فراهم کند باعث بروز تنش در رابطه زوجی می‌گردد و ثبات زناشویی را به مخاطره می‌اندازد. در مجموع نظر به اینکه وجود ارتباطات پیچیده بین متغیرهای موثر در ثبات زناشویی در قالب الگوی شبکه‌ای توسط تیم خبرگان پژوهش تایید گردید، بنابراین لازم است خانواده درمانگران، مشاوران و روانشناسان فعال در حیطه ازدواج و خانواده، در مداخلات درمانی که به مراجعین خود ارائه می‌کنند؛ به شبکه ارتباطی ارائه شده در این پژوهش توجه داشته باشند چرا که براساس آن می‌توان موفقیت یا عدم موفقیت یک مداخله را پیش‌بینی نمود و بدینسان از هدررفت هزینه‌های مشاوره و درمان برای مراجعین، پیشگیری نمود.

References

- اسلامی بابا حیدری، فرشته، عسگری، فائزه، ضرغامی حاجبی، مجید. (۱۴۰۰). همبستگی طرحواره‌های جنسی با تعارضات زناشویی و بی‌ثباتی ازدواج در زوجین. *فصلنامه مدیریت ارتقای سلامت*. ۱۰ (۲): ۹۸-۱۰۹.
- اکبری ترکستانی، ن.، رمضان نژاد، پ.، عابدی، م.، عشرتی، ب.، موحد مجد، م. و نکوبهر، ع. (۱۳۹۹). تأثیر مشاوره قبل از ازدواج با رویکرد مبتنی بر پذیرش و تعهد بر رضایت جنسی زوجین. *مجله پرستاری و مامایی*، ۱۵ (۴): ۲۴۴-۲۵۱.
- باگاوزی، د. (۱۳۹۸). *افزایش صمیمیت در ازدواج*. ترجمه و نگارش حمید آتش پور و عذرا اعتمادی. اصفهان: انتشارات دانشگاه آزاد اسلامی واحد خوراسگان.
- پوررجب راوری، ع. و کامیابی، م. (۱۳۹۹). بررسی رابطه بین رفتارهای کنترل گرایانه با بی‌ثباتی ازدواج در معلمان زن هنرستان‌های شهر کرمان. *زن و مطالعات خانواده*، ۱۳ (۵۰): ۶۳-۷۹.
- حاتمی ورزش، ا.، اسمعیلی، م.، فرحبخش، ک. و برجعلی، ا. (۱۳۹۷). ارائه الگوی ازدواج پایدار رضایتمند: یک پژوهش گراند تئوری. *مجله مشاوره و روان‌درمانی خانواده*، ۱ (۶): ۱۲۰-۱۴۹.
- حاجلو، ن.، عزیززاده، ج.، قطبی، م. و دلاور قوام، س. (۱۳۹۸). مقایسه ابعاد عشق ورزی براساس مدت ازدواج در بین زنان و مردان متأهل. *فرهنگ مشاوره و روان‌درمانی*، ۱۴ (۱): ۴۸-۶۳.
- حسین چاری، م. و فداکار، م. (۱۳۹۹). بررسی تأثیر دانشگاه بر مهارت‌های ارتباطی بر اساس مقایسه دانش‌آموزان و دانشجویان. *دانشور رفتار (دو ماهنامه علمی-پژوهشی دانشگاه شاهد)*، ۱۲ (۱۵): ۳۲-۲۱.
- شرفی، م. و طاهرپور، م. (۱۳۹۷). راهکارهای افزایش ازدواج و گسترش فرهنگ ازدواج با تأکید بر رویکرد اسلامی. *نشریه مهندسی فرهنگی*، ۲ (۱۸): ۷۳-۵۳.
- شیری، ز. (۱۴۰۰). *مهارت گفتگو برای همسر*. تهران: نشر سازمان بهزیستی کشور.
- صداقت خواه، ع. و بهزادی پور، س. (۱۳۹۸). بررسی بینایی کیفیت روابط زناشویی بر اساس باورهای ارتباطی، ذهن آگاهی و انعطاف پذیری روان شناختی. *فصلنامه علمی-پژوهشی زن و جامعه*، ۸ (۴): ۵۷-۶۵.
- کلاتری، ن. (۱۴۰۰). *بررسی تأثیر مستقیم و غیرمستقیم اسباب ناپاوری بر رضایت و سازگاری زناشویی یا میانجیگری رضایت جنسی در زنان ناپاور شهرستان شوشتر و گتوند*. پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه آزاد اسلامی.
- گاتمن، ج. و سیلور، ن. (۱۳۹۹). *هفت اصل اخلاقی برای موفقیت در ازدواج*. ترجمه: مهدی قراچه داغی. تهران: نشر آسیم.
- مرادی کوچی، ف. (۱۳۹۹). *مقایسه رضایت جنسی و نگرش جنسی در مردان و زنان معتاد و غیر معتاد در شهر لار*. پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه آزاد اسلامی واحد مرودشت، دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی.
- ملک زاده ترکمانی، پ.، امین پور، م.، بختیاری سعید، ب.، خلیلی، غ. و داونی، ر. (۱۳۹۷). بررسی اثربخشی مداخله بخشش محور بر دلزدگی زناشویی زنان آسیب دیده از پیمان شکنی همسر. *علوم پزشکی زن*، ۱۹ (۶۰): ۳۱-۴۵.
- نجم‌پوریان، س.، بهرامی، ف. و اعتمادی، ع. (۱۳۹۸). تأثیر آموزش تعهد پیش از ازدواج بر بهبود ویژگی‌های تعهد در دختران دانشجوی دانشگاه آزاد اسلامی واحد فسا. *خانواده پژوهی*، ۴ (۱۳): ۱-۴.
- هراتیان، ع. ع.، جان بزرگی، م.، سالاری فر، م. و رسول زاده طباطبایی، س. ک. (۱۳۹۹). *شناسایی عوامل ثبات زناشویی در جامعه ایرانی-اسلامی: رویکرد فراترکیب. زنان و خانواده*، ۸ (۳): ۹۴-۷۵.
- هنرپروران، ن. (۱۳۹۹). *مقایسه ثبات ازدواج و مولفه‌های عشق در دانشجویان با ازدواج سنتی و غیر سنتی. دانشگاه‌های آزاد اسلامی استان فارس. زن و جامعه (جامعه‌شناسی زنان)*، ۷ (ویژه نامه): ۱۷-۲۷.
- Adams, J. M., & Jones, V. H. (2017). The conceptualization of marital commitment: An integrative analysis. *Journal of Personality and Social Psychology*, 72(5), 1177-1196.
- Ambrož, M., Suklan, J., & Jelovac, D. (2021). Values and Virtues as Correlates of Quality and Stability of Romantic Relationships and Marriage in a Post-Socialist Transitional Society. *Social Sciences*, 3(10), 2-89.
- Baker, A. M. (2019). *Marital Stability and Spiritual Growth: A Phenomenological Study on Christian Premarital Counseling* (Doctoral dissertation).
- Braithwaite, S. R., Mitchell, C. M., Selby, E. A., & Fincham, F. D. (2016). "Trait forgiveness and enduring vulnerabilities: Neuroticism and catastrophizing influence relationship satisfaction via less forgiveness". *Personality and Individual Differences*, 12(94), 237-246.
- Bühler, J. L., Krauss, S., & Orth, U. (2021). Development of relationship satisfaction across the life span: A systematic review and meta-analysis. *Psychological Bulletin*, 147(10), 1012-1053.
- Carr, D., Freedman, V. A., Cornman, J. C., & Schwarz, N. (2014). "Happy marriage, happy life? Marital quality and subjective well-being in later life". *Journal of Marriage and Family*, 21(76), 930-948.
- Cohen, O., Geron, Y., & Farchi, A. (2010). A typology of marital quality of en-during marriages in Israel. *J Fam Issues*; 7(31), 727-747

- De Angelis, M. (2017). Separating the Doing and the Deed: Capital and the Continuous Character of Enclosures. *Historical Materialism-research in Critical Marxist Theory*, 3 (12), 57-87.
- Eken, E. (2017). The role of early maladaptive schemas on romantic relationships: a review
- Eysenck, H. J. (2021). "Personality, marital satisfaction, and divorce": Expression of concern. *Psychological Reports*, 124(2), 922-924
- Fincham F. D., Beach S. R., & Davila J. (2020). Forgiveness and conflict resolution in marriage. *Journal of Family Psychology*, 18, 72-81.
- Harmon, D. K. (2020). *Black men and marriage: The impact of spirituality, religiosity, and marital commitment on marital satisfaction*. The University of Alabama.
- Indumathy, J., & Kanth, B. (2021). Communication Pattern, Dyadic Adjustment, and Parenting Practices among Married Couples in India: Mediating Role of Dyadic Coping. *Journal of Family Issues*, 26(12), 56-78 .
- Karney, B. R., & Bradbury, T. N. (2020). Research on marital satisfaction and stability in the 2010s: Challenging conventional wisdom. *Journal of Marriage and Family*, 82(1), 100-116.
- Lamela, D., Figueiredo, B., Morais, A., Matos, P., & Jongenelen, I. (2020). Are measures of marital satisfaction valid for women with depressive symptoms? The examination of factor structure and measurement invariance of the Couple Satisfaction Index-4 across depression levels in Portuguese women. *Clinical Psychology & Psychotherapy*, 27(2), 214-219.
- Landis, M., Peter-Wight, M., Martin, M., & Bodenmann, G. (2013). Dyadic coping and marital satisfaction of older spouses in long-term marriage. *GeroPsych (Bern)*; 5(26), 9-47
- Lucas, R. E. (2017). Reexamining adaptation and the set point model of happiness: Reaction change in marital status. *Journal of Personality and Social Psychology*, 84(3), 527-539
- Macaskill, A. (2019). Defining forgiveness: Christian clergy and general population perspectives. *Journal of personality*, 73(5), 1237-66.
- Masters, K. S. (2018). Does compassion mediate the intrinsic religiosity-health relationship? *Annals of Behavioral Medicine*, 30(3), 217-224.
- Mikulincer, M., & Shaver, P. R. (2017). *An attachment perspective on compassion and altruism*. In P. Gilbert (Ed.), *Compassion: Concepts, research and applications*. Routledge/Taylor & Francis Group.
- Mitchell, K. S & Plache, H. (2018). *Marital Stability*. *Encyclopedia of Family Studies*, 1-2.
- Mosko, J. (2020). *Commitment and attachment dimensions*. In partial fulfillment of the requirements for the degree of Doctor of Philosophy: Purdue University.
- Mullins, D. (2016). The effects of religion on enduring marriages. *Soc Sci*; 14(5), 24.
- Pereira-Morales, A. J., Adan, A., Sandra Lopez-Leon, S., Diego, A., & Forero, D. A. (2018). "Personality traits and health-related quality of life: the mediator role of coping strategies and psychological distress". *Ann Gen Psychiatry*, 17(25), 123-156.
- Peters, M., Potter, C.M., Kelly, L., & Fitzpatrick, R. (2019). Self-efficacy and health-related quality of life: a cross-sectional study of primary care patients with multi-morbidity. *Health Qual Life Outcomes*, 17(37), 1-11.
- Pflieger, J. C., Richardson, S. M., Stander, V. A., & Allen, E. S. (2021). Risk and protective factors predictive of marital instability in U.S. military couples. *Journal of Family Psychology*. Advance online publication.
- Phillips, T.M., Wilmoth, J.D., & Mark, L.D. (2012). Challenges and conflicts... strengths and supports: a study of enduring African American marriages. *J Black Stud*; 6 (43), 936-952
- Randall, A. K., & Bodenmann, G. (2017). "Stress and its associations with relationship satisfaction". *Current Opinion in Psychology*, 5(13), 96-106
- Rauer, A., Williams, L., & Jensen, J. (2017). Finer distinctions: variability in satisfied older couples' problem-solving behaviors. *Fam Process*; 2(56), 501-517
- Sanchez-Fuentes, M. D. M., & Santos-Iglesias, P. (2015). Validation of the interpersonal exchange model of sexual satisfaction questionnaire in a Spanish sample. *The Journal of Sex Research*, 52(9), 1028-1041.
- Schoebi, D., & Randall, A. K. (2019). Emotional dynamics in intimate relationships. *Emotion Review*, 5, 202-210.
- Shields, E. P. (2019). *The effect of religiosity and marital Commitment on marital satisfaction and stability*. Unpublished doctoral dissertation: Brigham Young University.
- Timoth, W. S., & Paula, G. W. (2016). "Assessment of social traits in married couples: Self-reports versus spouse ratings around the interpersonal circumflex". *Psychological Assessment*, 28(6), 726-736
- Timothy-Springer, R., & Johnson, E.J. (2016). Qualitative study on the experiences of married couples. *J Hum Behav Soc Environ*; 4(28), 889-902

Tong, W., Jia, J., He, Q., Lan, J., & Fang, X. (2021). The trajectory of marital satisfaction among Chinese newlyweds: Intrapersonal, interpersonal, and stress predictors. *Developmental Psychology*, 57(4), 597–608.